

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Симеон Асенов, УНСС, катедра „Политология”,
професионално направление 3.3. „Политически науки”,
член на научно жури формирано със заповед на
Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”,

за дисертационния труд на **Мартина Цветанова Маринова**

на тема:

„Партийната система в Европейския съюз – динамика след Лисабонския договор”,

за присъждане на образователната и научна степен

„доктор по политология”

професионално направление: 3.3 „Политически науки“ (Международни отношения).

1. Актуалност и кратък обзор на дисертационния труд

През последните две десетилетия Европейският съюз (ЕС) изпитва въздействието на редица събития и процеси които подлагат на изпитание и променят неговата институционална структура и механизми за вземане на решения. В резултат на източното разширение броят на държавите в него се увеличава двойно. За първи път съюза напуска държава-членка, т.нар. Brexit. От друга страна, през това време няколко различни по характер кризи се отразяват както на политическия процес вътре в държавите-членки, така и на взаимоотношенията между тях в рамките на европейските институции в търсене на решения за тяхното преодоляване. Представеният дисертационен труд е насочен към изследване на динамиката във взаимодействието и конкуренцията между европейските партии и техните групи в този контекст, след влизане в сила на Лисабонския договор през 2009 г. Този договор засилва ролята на Европейския парламент (ЕП) и европейските партии, които започват да имат ключова роля в процеса на вземане на решения сред другите европейски институции, при определяне на общите политики и бъдещото функциониране на съюза. Задачата на докторанта е трудна, защото темата предполага изследване и анализ на проблеми от няколко изследователски полета, сред които теориите за европейската интеграция, партийните системи, функционирането на институциите на

ЕС. Посочените обстоятелства по безспорен начин аргументират актуалността на представената за публична защита дисертация.

Дисертацията е с общ обем от 270 страници (от които 253 авторски текст) и представлява цялостен, завършен текст който отговаря стандартите за подобен род научно изследване. Структурирана е в увод, пет глави, заключение и използвана литература, които обвързват логически нейното съдържание. В съдържанието са направени 27 таблици и 24 фигури, които обобщават, допълват и илюстрират много добре отделни аспекти на извършения анализ. Заслужава да се отбележи изключително богатата и актуална библиография от 251 заглавия (от които 246 на английски език) и другите информационни източници и ресурси с различен характер, които са привлечени и използвани за постигане на целите и задачите на изследването.

Изследването на динамиката на партийната система в ЕС, което е основната цел на работата, е извършена чрез анализ на три процеса – поляризацията между европейските партии, кливидж теорията (с проверка на класическите и нововъзникнали кливиджи влияещи върху взаимодействията и модела на конкуренция между партиите) и все по-нарастващата роля и значение на изборите за Европейски парламент (която е следствие от процесите на парламентаризация и партизация след договора от Лисабон).

В увода са формулирани изследователските елементи на работата обект, предмет, хипотеза, цели и задачи, представени и обосновани са използваните методи и ограничения (с.5-8). С оглед многомерния изследователски предмет са формулирани три работни хипотези: (1) увеличаването на правомощията на ЕП благоприятства развитието на транснационалната, европейска партийна система; (2) промените в модела на междупартийна конкуренция налагат преразглеждане на теорията за „дефицит на опозиция“ в ЕП; (3) изборите за ЕП постепенно придобиват свое специфично, европейско политическо измерение, различно от това, на националните избори.

Първата глава изяснява теоретичната основа и понятийния апарат на изследването. Представени, интерпретирани и изяснени са основните подходи (неофункционализъм, междуправителствен подход и моделът на многостепенното управление) към изучаването на ЕС и как те се отнасят към процесите на партизация на наднационално ниво. Дефинирани са понятията европейска партийна система, европейска политическа партия и са анализирани отношенията в т.нар. партийен триъгълник (парламентарни групи в ЕП,

европейски партии и наднационални партийни фамилии). Много добро впечатление прави демонстрираното задълбочено познаване и умело боравене с редица съвременни теории и автори по анализираната проблематика.

Втората глава от дисертационния труд е посветена на анализ и проверка на класическите (изведени в теорията на Липсет и Рокан) и възникващите нови кливидж структури, които определят партийното формиране, групиране и взаимодействия. Направен е критичен анализ относно тези две групи кливиджи, с тяхното отражение в отношенията между партиите на равнище ЕС. Чрез изследване на отделни казуси и на поредицата от нови кризи проявени в изследвания период се разкриват засилването на поляризацията в националните партийни системи и нейното пренасяне и измерения в европейската партийна система и институциите на ЕС.

Третата глава в дисертационния труд е насочена към процесите на парламентаризация и партизация на ниво ЕС. Задълбочено се разглеждат многомерните аспекти на тези два взаимосвързани процеса. Чрез методите на историческия институционализъм и анализ на критичните разклонения се доказва, че представителите в ЕП използват различни канали и стратегии за неформалното овластяване на институцията. Налице е връзка между засилването на ролята на ЕП в законодателния процес и партизацията - както в неговия политически дневен ред, така и в организационните принципи на тази институция. Тук се подлага на проверка и теорията за „опозиционния дефицит“. Аргументира се, че промените в модела на междупартийна конкуренция в резултат на засилената поляризация и партизация налагат преразглеждане на тази теория. Чрез контент анализ се доказва че има ясно групиране на два парламентарни блока – „проевропейски“ и „евроскептичен“. Във втория блок групата на европейските консерватори устойчиво проявява черти на парламентарна опозиция. В резултат на извършения анализ в тази глава се потвърждават първата и втората работна хипотеза на дисертационното изследване.

В четвъртата глава от дисертационния труд е разгледан дебатът на ниво ЕП и Европейски съвет относно повишаването нивата на наднационалната партийност в изборите за ЕП. Анализирани са действащият правен регламент за провеждане на изборите за ЕП в държавите членки. Систематизирани са и предлаганите промени в двата основни

проекта за неговото реформиране през 2012 и 2021 г. Тези промени пораждат разногласия между страните и на този етап не се приемат в европейското изборно законодателство.

В петата глава се изследват манифестите на европейските политически партии и поведението на избирателите по време на гласуване на европейски избори, вкл. на българските избиратели в три поредни избори за ЕП в България (2009-2019). Тук са тествани теориите за „избори от втори порядък“ и „значимост на европейския проект“. Извършеният анализ от автора идентифицира промяна във воденето на предизборна кампания по време на избори за ЕП. Политизацията на европейските въпроси неизменно влияе и променя националния политически дневен ред. Изборите за ЕП постепенно придобиват свое специфично, европейско политическо измерение, различно от това, на националните избори което кореспондира с третата работна хипотеза на дисертацията.

2. Оценка на научните резултати и научните приноси

Разработената дисертация представя достойно своя автор и в нея могат да се посочат редица положителните страни и постижения. Изложението е построено върху подходяща методология и теоретична основа, с провеждане на собствени проучвания и анализ на емпирични данни и други проучвания, което придава задълбоченост и пълнота на изследвания предмет. Обобщено, бих посочил за постигнати следните научни резултати.

- Представен е съвременният академичен дебат относно подходите за изследване на европейската партийна система и нейната нарастваща роля във функционирането на ЕС.
- Анализирани са организационната и идейна еволюция на европейските партии и партийна система, свързани с разширяването на правомощията на ЕП.
- Идентифицирани са различните прояви на динамиката на европейската партийна система, след договора от Лисабон, чрез анализ на процесите на поляризация, парламентаризация и партизация.
- Доказано е, че нарастването на популисткия вот, парламентарното представителство и политическото влияние в ЕП на евроскептичните партии не води до обособяване на единна група евроскептични гласоподаватели и до създаване на хомогенна евроскептична алтернатива.

- Направена е критична оценка на демократичната легитимност на ЕС и са изведени научноизследователски аргументи относно необходимостта от засилване на самостоятелната роля, реформиране на организацията и правния регламент на провеждане европейските избори.

Изхождайки от съдържанието на дисертационния текст приемам направената самооценка на приносите на с. 37 от автореферата. Те имат своите основания и кореспондират с получените резултати от изследването. Същевременно намирам, че приносите могат да бъдат по-добре представени. Имам предвид да се формулират по-точно и конкретно, във възприетия и установен стил при този род научна разработка.

3. Оценка на автореферата и научните публикации

Изготвеният и представен автореферат е в обем 38 страници. Той последователно и вярно отразява съдържанието на дисертацията. Направени са 6 публикации по темата на дисертацията, което надхвърля изискванията и свидетелства за задълбочен интерес към изследвания проблем. Всички са публикувани в сериозни научни издания, което придава допълнителен щрих на отговорност на автора да представи своята изследователска работа пред по-широк кръг читатели.

4. Бележки, препоръки и въпроси

Дисертационният труд е много добре разработен предвид заявеното в увода и постигнатите крайни научни резултати. В конструктивен дух бих отправил някои технически и редакционни бележки и препоръки. Те не поставят под съмнение неговите научни достойнства и постигнатите убедителни резултати.

На първо място, уводът може да се построи по-точно и дисциплинирано като съдържание и последователност. Считаю, че е необходимо да има предвид в бъдеще логическата последователност на представяне на изследователските елементи. Коректно е да се посочат първо обектът и предметът, след това основната цел, задачите, основната хипотеза и евентуално свързаните с нея работни хипотези и т.н. Структурата на дисертацията също не е развита достатъчно, като кратко представяне на съдържанието на отделните нейни единици. На следващо място, констатирам отсъствие на номерация на отделните структурни единици вътре в съдържанието на труда, което би улеснило тяхната

обособеност и откритост за читателите в рамките на представения обмен изследователски труд. Препоръчвам дисертацията да се подготви и публикува за да намери по-широко своята научна и приложна значимост сред различен кръг читатели. Въпросът ми към докторанта е: може ли и как да бъде типологизирана по вид и характер европейската партийна система днес? Какъв се очертава да бъде нейният облик в обозримо бъдеще?

5. Заключение

На основание посоченото до тук в становището и предвид изпълнението на законовите разпоредби на чл. 6 от ЗРАСРБ, чл. 27, ал. 1 от Правилника за неговото прилагане, изразявам своята *твърда убеденост и подкрепа* „за” присъждане на образователната и научна степен „доктор по политология” на *Мартина Маринова*, за разработения от нея дисертационен труд на тема: „*Партийната система в Европейския съюз – динамика след Лисабонския договор*”.

доц. д-р Симеон Асенов

София, 16 май 2024 г.